

Матюха М.М.

кандидат економічних наук, с.н.с.

ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВІ РИЗИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сільська територія, нині, визначається складними, багатоаспектними, динамічними процесами, що значною мірою характеризуються особливостями соціально-економічного розвитку. Розвиток ринкових відносин вимагає оперативного реагування на постійну зміну обставин та здійснення контролю за економічною ситуацією, що відбувається на селі. Дієвим заходом проведення ефективного управління є здійснення прогностичного оцінювання економічних індикаторів та прийняття на їх основі дієвих адекватних управлінських рішень.

В основу прогнозування соціально-економічного стану сільських територій покладено розрахунок середнього абсолютного приросту та середньорічного коефіцієнта росту. За базові бралися фактичні показники 2000-2012 років, на основі яких визначалися тенденції змін і здійснювався прогноз на період до 2020 року соціально-економічного розвитку сільських територій.

Базовими критеріями щодо характеристики розвитку сільських територій виступає демографічна ситуація, зайнятість, рівень добробуту та соціального захисту сільського населення.

Демографічна ситуація на селі є досить складною, прогнозується, що така ж тенденція збережеться на найближчу перспективу. Демографічні втрати населення України будуть становити 1293,25 тис. чол., у тому числі майже половина із загальних втрат займе сільське населення - 673,5 тис. чол. При цьому питома вага сільського населення у загальній чисельності країни дещо скоротиться і становитиме на кінець прогностичного періоду 30,9 %, порівняно з фактичним 2012 р. - 31,5%. Значною мірою це вплине на чисельність економічно активного населення, яке скоротиться на 0,8 %. Поряд з цим, буде відмічено незначне зниження рівня зайнятості сільського населення за причиною диференційованої вікової структури сільського населення, а також змін у пенсійному законодавстві (зміна пенсійного віку жінок). Відносний показник сільського безробіття, розрахований за методикою МОП, буде залишатися майже стабільним в межах 7,7%.

Відповідно до фактичної тенденції, що склалася в останні роки прогнозується поступове збільшення сукупних доходів сільських домогосподарств. Дієвий вплив на збільшення доходів буде мати рівень інфляційних процесів, дотаційне утримання існуючих та створення додаткових

робочих місць, розвиток гнучких форм самозайнятості сільського населення.

Важливим фактором збільшення доходів домогосподарств є збільшення показника середньої заробітної плати у сільському господарстві. Прогнозується, що рівень заробітної плати у сільському господарстві зрівняється із аналогічним показником по країні в цілому, при умові зростання рівня інтенсифікації аграрних підприємств.

У сільських домогосподарствах ріст сукупних витрат зросте на 61,5 %, середньорічне абсолютне зростання становитиме 247,9 грн. Загальне зростання витрат домогосподарств тісно пов'язано із ростом доходів населення, а також із якісними та кількісними показниками добробуту населення, впливом цін на товари і послуги.

Тенденція, що склалася свідчить про зростання витрат сільських жителів, що пов'язані із наданням послуг, зокрема із утриманням індивідуальних житлових приміщень, переходом на Європейські стандарти якості життя, зміни схеми реалізації продуктів тваринництва (отримання довідки від санітарних служб, здійснення централізованого забою тварин). Передбачається поступове збільшення фонду споживання харчових продуктів населенням України у тому числі і сільським.

У сільській місцевості буде спостерігатися диспропорція погіршення якійсної чисельності населення, що призведе до зростання демографічного навантаження на працездатне сільське населення. Це вимагає на перспективу, негайної розробки дієвих механізмів щодо змін суспільно-політичних, економічних і управлінських підходів до організації розвитку галузей економіки, розвитку соціальної інфраструктури з урахуванням демографічного стану.

Подальше зростання прихованого безробіття на селі призведе до посилення відтоку працездатного населення для пошуку джерел підвищення заробітку, зростання на селі незахищених верств населення, що потребують соціального захисту.

Залишається не визначеним проблема змін джерела отримання доходів сільського населення від реалізації продукції на сільськогосподарських ринках, у зв'язку із вступом України до СОТ. Оскільки, з 2015 року забороняється реалізація та обіг необробленого молока, сиру домашнього виробництва, а також м'яса тварин подвірного забою [1].

Дієвим заходом у подоланні диспропорцій зайнятого населення в країні є обґрунтування концептуальних підходів до створення продуктивних робочих місць на селі з метою залучення у сільську місцевість працездатного населення. Дана теоретична основа має бути направлена на поліпшення зайнятості через розв'язання соціально-економічних проблем сучасного українського села.

Для збільшення доходів домогосподарств необхідно передбачити такі заходи:

- законодавчо унормувати державний вплив на формування доходів сімей, шляхом введення показника мінімального доходу на особу домогосподарства – фінансової основи та створення гідних умов праці і проживання на селі;

– усунути інституційні та фінансові бар'єри для розвитку бізнесу на селі.

Перспективним слід вважати, формування державної політики в галузі раціонального харчування, що включає пропаганду здорового харчування з допомогою засобів масової інформації, розповсюдження культури розумного споживання як важливого елементу здорового життя нації. Важливою і визрілою проблемою є зміна державної політики у сфері доходів і оподаткування з метою створення умов для проведення реформи системи охорони здоров'я і житлово-комунального господарства. Очевидна також необхідність переходу до регулювання соціальної сфери від прожиткового мінімуму, що являє собою бюджет виживання в кризових умовах, до мінімального споживчого бюджету, що забезпечує нормальну життєдіяльність людини, збереження його здоров'я і задоволення важливих соціально-культурних потреб.

Література

1. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [Електронний ресурс. – Інтернет доступ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>]